

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Державна установа
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НАН УКРАЇНИ»

СХВАЛЕНО

Постанова Вченої ради
від 15.05.2023 р. № 15

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту
академік НАН України

Валерій ГЕСЦЬ

15 травня 2023 року

ПОЛОЖЕННЯ
про внутрішню систему забезпечення
якості освіти в аспірантурі
ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України"

Київ – 2023

Положення Про внутрішню систему забезпечення якості освіти в аспірантурі ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (далі – Інститут) розроблено для досягнення та забезпечення належної якості освітньої діяльності, організації внутрішньої системи забезпечення якості освіти, розроблення інструментарію ефективного аналізу та оцінювання якості освітнього процесу в аспірантурі Інституту.

Розробники:

- доктор економічних наук, старший науковий співробітник, доцент, головний науковий співробітник відділу економічної теорії **Артьома Тетяна Іванівна;**

- кандидат економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу фінансів реального сектору **Романовська Наталія Іванівна;**

- науковий співробітник навчально-методичного відділу **Станіславська Ірина Миколаївна;**

- начальник відділу кадрів **Скрипка Людмила Григорівна.**

1. Загальні положення

1.1. *Внутрішня система забезпечення якості освіти в аспірантурі* ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» – це сукупність умов, процедур і заходів, що забезпечують ефективність освітніх та управлінських процесів, які впливають на якість освітньої діяльності аспірантів та її результатів, забезпечують формування та засвоєння ключових навчально-дослідних компетентностей, сприяють усебічному розвитку особистості.

1.2. Основу даного Положення складають Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти», «Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти».

1.3. Запровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти дає можливість:

- підвищувати якість надання освітніх послуг;
- створювати умови навчальної діяльності на партнерських засадах для всіх учасників освітнього процесу;
- підтримувати зворотній зв'язок між всіма учасниками освітнього процесу щодо якості освіти, вчасно реагувати на виявлені проблеми;
- приймати відповідні управлінські рішення щодо підвищення та забезпечення якості освіти та освітньої діяльності;
- постійно вдосконалювати освітнє середовище, систему оцінювання аспірантів, педагогічну майстерність науково-педагогічних працівників;
- забезпечити прозорість освітньої діяльності.

1.4. Внутрішня система забезпечення якості освіти в аспірантурі Інституту ґрунтується на принципах забезпечення якості в Європейському освітньому просторі, а саме:

- забезпечення засад корпоративної та індивідуальної відповідальності за якість освітніх послуг, що надаються;
- відповідності потребам якості з боку різноманітних систем вищої освіти, ЗВО, аспірантів, інших стейкхолдерів;
- підтримки зусиль щодо створення середовища загальної культури якості освіти.

2. Основні завдання

Основними завданнями внутрішньої системи забезпечення якості освіти є:

2.1. Сприяння створенню середовища загальної культури якості науково-освітньої діяльності в ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» як провідному науково-дослідницькому осередку підготовки кадрів вищої кваліфікації.

2.2. Підготовка наукових кадрів, відповідно до сучасних вимог ринку праці.

2.3. Створення можливостей для здійснення інноваційної діяльності здобувачів освіти в процесі навчання.

2.4. Прийняття відповідних управлінських рішень для вдосконалення внутрішньої системи оцінювання якості освіти.

2.5. Моніторинг тенденцій розвитку світового та національного освітнього простору для їх своєчасного та адекватного врахування при розробці стратегії розвитку Інституту.

3. Функції

Внутрішня система забезпечення якості освіти охоплює наступні види діяльності:

3.1. Взаємодія всіх суб'єктів освітнього процесу Інституту.

3.2. Розподіл повноважень щодо реалізації освітнього процесу.

3.3. Відкритість та прозорість освітнього процесу на всіх етапах його реалізації.

3.4. Забезпечення якості наукового/науково-педагогічного складу, задіяного в освітньому процесі.

3.5. Забезпечення академічної доброчесності.

3.6. Впровадження в освітній процес новітніх технологій та методів навчання.

3.7. Систематичне оновлення навчально-методичних матеріалів.

3.8. Можливість формування вільної траєкторії навчання через наявність вибору навчальних дисциплін, відповідно до напрямку обраного наукового дослідження.

3.9. Моніторинг інформації щодо якості навчання та викладання (опитування аспірантів, роботодавців, викладачів, випускників).

3.10. Забезпечення студент-центрованого підходу до навчання і викладання.

3.11. Запровадження рейтингової системи оцінювання знань.

3.12. Взаємодія наукових/науково-педагогічних працівників Інституту з НАН України, закладами вищої освіти, іншими структурами, в т.ч. державного сектору з метою обміну досвідом в галузі економіки, фінансів, банківської справи, страхування і фондового ринку та подальшого впровадження його результатів у навчальний процес.

3.13. Сприяння підвищенню кваліфікації, стажування наукових/науково-педагогічних працівників Інституту з метою професійного зростання, набуття нових знань та навичок.

3.14. Розширення практики проведення бінарних занять.

3.15. Впровадження в освітній процес елементів дуальної освіти для набуття практичних навичок під час опанування теоретичного навчального матеріалу.

3.15. Співпраця із стейкхолдерами та партнерами НАН України, закладами вищої освіти, державного сектору, інших структур щодо організації практики аспірантів Інституту.

3.16. Комунікація з МОН України та НАЗЯВО з питань організації та забезпечення якості освіти.

4. Структура

Організаційна структура внутрішньої системи забезпечення якості освіти обумовлюється повноваженнями відповідальності суб'єктів за забезпечення якості освітнього процесу. Відповідальність за забезпечення якості освітнього процесу в аспірантурі Інституту покладається на:

- директора;
- заступників директора;
- завідувачів (керівників) науково-дослідних підрозділів;
- навчально-методичний відділ;
- Вчену раду;
- наукових/науково-педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес в аспірантурі Інституту;
- наукових керівників аспірантів;
- аспірантів, які несуть відповідальність за якісне навчання;
- робочі органи, які створюються для реалізації освітньої діяльності., що закріплено у відповідних Положеннях.

Робочим органом, який несе свою частку відповідальності за забезпечення якості освітнього процесу в аспірантурі Інституту є Приймальна комісія. Приймальна комісія Інституту утворюється для організації прийому вступників в аспірантуру (**Положення про комісію** розміщене на сайті). Членами приймальної комісії є заступники директора, завідувачі відділів, наукові працівники згідно з напрямками наукових досліджень.

Вчена рада Інституту, відповідно до **Положення про аспірантуру/докторантуру** (розміщене на сайті Інституту), здійснює науково-методичне забезпечення та організацію діяльності аспірантури і докторантури.

Навчально-методичний відділ координує діяльність структурних підрозділів, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук.

Згідно з **Положенням про організацію освітнього процесу в аспірантурі** (розміщене на сайті Інституту), в обговоренні змісту та засад реалізації освітньо-наукової програми за необхідності та бажанням можуть брати участь науковці, які викладають навчальні курси, аспіранти, представники навчально-методичного відділу, стейкхолдери.

Відділ кадрів координує питання працевлаштування випускників аспірантури у взаємодії з навчально-методичним відділом та науково-дослідними підрозділами Інституту.

Концепцією освітньої діяльності Інституту (розміщена на сайті Інституту) визначено, що напрями роботи науково-дослідних підрозділів

нерозривно пов'язані з тематикою наукових досліджень аспірантів та докторантів. А результати наукових досліджень відділів/секторів значною мірою є підґрунтям для наповнення змісту та постійного оновлення навчальних дисциплін загального плану підготовки докторів філософії в Інституті. Самостійна науково-дослідницька робота аспірантів є невід'ємною складовою підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних вести науковий пошук, творчо вирішувати конкретні професійні, наукові та соціально-економічні завдання. Вона здійснюється за індивідуальним планом під опікою наукового керівника за підтримки та консультування з боку провідних фахівців відповідних відділів/секторів Інституту.

Організація педагогічної практики аспірантів Інституту здійснюється відповідно до **Положення про науково-дослідну та педагогічну практику** і передбачає презентацію матеріалів лекції та семінарського заняття на засіданні спеціально організованого міждисциплінарного семінару за участю представників аспірантури, викладачів навчальних дисциплін за ОНП, наукових керівників та запрошених. За результатами наступного обговорення теоретичних, практичних та методичних результатів проведених аспірантами занять вони отримують колегіальну оцінку набутих педагогічних навичок та здібностей.

5. Удосконалення освітнього процесу

Удосконалення освітнього процесу є невід'ємною складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Удосконалення освітнього процесу в Інституті реалізується через:

5.1. Удосконалення підготовки навчально-методичних матеріалів.

Оновлення викладачами змісту навчальних дисциплін на основі новітніх досягнень і практик у відповідній галузі, зауважень та побажань аспірантів і стейкхолдерів відбувається при затвердженні навчальних планів та робочих навчальних програм шляхом публічного обговорення на розширеному засіданні проектних груп зі спеціальностей із залученням представників аспірантів і зовнішніх експертів (стейкхолдерів). За такого оновлення до навчальних матеріалів додаються новітні інформаційні джерела, наукова література, законодавчі і нормативні акти, статистичні дані тощо, розробляються додаткові завдання для самостійної роботи.

Вдосконалення змісту та науково-методичного забезпечення навчальних дисциплін відбувається оперативно упродовж навчального року на основі дослідницької роботи викладачів, впровадження результатів власних наукових досліджень, участі у програмах академічної мобільності, стажування тощо.

5.2. Підвищення якості проведення всіх видів занять з аспірантами.

Якість проведення занять забезпечується як змістовним наповненням матеріалу щодо навчального курсу, так і умінням його викладати, у т. ч. педагогічною майстерністю. Значна увага приділяється урізноманітненню форм проведення занять у вигляді ділових ігор, індивідуальних практичних завдань, «мозкові штурми» з проблемних питань тощо; використання форм і способів проведення занять відображається в навчальних програмах.

5.3. Поглиблення процесів взаємодії з установами, підприємствами, організаціями.

Потенційними роботодавцями здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня Інституту є сам Інститут, інші вітчизняні й зарубіжні наукові установи і ЗВО, органи державної влади різних рівнів, суб'єкти бізнесу. Залучення роботодавців до формування освітніх програм та їх корекції з урахуванням актуальних змін і тенденцій на ринку праці здійснюється шляхом рецензування ОНП, опитування роботодавців, через участь потенційних роботодавців у науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, які організуються Інститутом.

5.4. Удосконалення системи підвищення кваліфікації та атестації наукових/науково-педагогічних працівників.

Підбір викладачів для участі у освітньо-наукових програмах підготовки докторів філософії за відповідними спеціальностями здійснюється в межах загальної кадрової політики Інституту. Кадрова політика Інституту здійснюється згідно з Порядком проведення конкурсу на заміщення вакантних посад наукових працівників. Кандидати на посади наукових працівників проходять процедуру конкурсного відбору з боку утвореної наказом директора Інституту конкурсної комісії на засадах відкритості та гласності, колегіальності, незалежності, об'єктивності та обґрунтованості прийняття рішень. Під час оцінювання відомостей, наданих учасником конкурсу, враховуються:

- актуальність, практичне значення наукової діяльності;
- наукова новизна та обґрунтованість одержаних результатів досліджень;
- належний ступінь володіння сучасною методологією, методами наукових досліджень та особистий внесок у їх розроблення;
- досвід проведення експертизи за міжнародними програмами (peer review);
- участь в редколегіях наукових видань, членство у провідних фахових товариствах;
- наявність Державних премій України в галузі науки і техніки, премій НАН України, інших наукових (у тому числі міжнародних) відзнак тощо.

При підборі викладачів для участі у освітньо-наукових програмах підготовки докторів філософії враховується спеціальність наукового працівника, наявність наукового ступеня і вченого звання, кількість і якість наукових публікацій згідно з профілем відповідної навчальної дисципліни ОП, досвід успішного виконання завдань планових науково-дослідних тем та науково-педагогічної роботи.

6. Матеріально-технічне та інформаційне забезпечення якості освітньої діяльності

Інститут забезпечує необхідні організаційно-економічні умови для ефективного проведення освітньої діяльності за освітньо-науковими програмами; надає можливість безоплатного (в межах, окреслених законами та нормативними актами України) і безпечного доступу аспірантів до

матеріально-технічних ресурсів та інфраструктури для успішного досягнення визначених цілей і програмних результатів навчання, а саме:

- надає доступ до відповідної економічної інформації за допомогою вільного користування фондами власної бібліотеки та забезпечення безкоштовного доступу до інтернет-мережі;
- на підґрунті формування індивідуального навчального плану уможливорює процес вибору навчальних дисциплін за відповідними спеціальностями в межах, передбачених освітньо-наукових програм;
- стимулює здобувачів вищої освіти брати участь у науково-дослідній діяльності, наукових конференціях і конкурсах;
- сприяє академічній мобільності аспірантів, у тому числі міжнародній;
- забезпечує аспірантам отримання місць у гуртожитках у межах наявності відповідного житлового фонду НАНУ, отримання академічних соціальних стипендій у встановленому законодавством порядку;
- реалізує право на академічну відпустку, поновлення, переведення до іншого закладу вищої освіти згідно із законодавством України.

Доступ до зазначених ресурсів, а також навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, основні компоненти якого визначені в робочих програмах навчальних дисциплін, допомагають здобувачам вищої освіти належним чином досягти визначених освітньо-науковою програмою цілей та програмних результатів навчання.

7. Оцінювання здобувачів вищої освіти

Форми інструментів і заходів з оцінювання якості набутих здобувачами вищої освіти навчально-дослідних компетенцій визначаються Концепцією освітньої діяльності в Інституті; Положенням про організацію освітнього процесу в аспірантурі та конкретизуються у робочих навчальних програмах дисциплін.

Для перевірки ступеня досягнень програмних результатів навчання за освітньо-науковими програмами використовуються *форми поточного, проміжного та підсумкового контролю*.

Засобами поточного контролю є оцінювання здібностей аспірантів до участі у дискусії, якості відповідей за умов опитування, результатів співбесіди та виконання експрес-контрольних робіт, перевірка результатів поза аудиторної поточної самостійної роботи.

Способами проміжного контролю є оцінка рівня виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних та групових завдань, локального дослідного проекту (самостійної роботи); перевірка якості написання есе, підготовки та презентації реферативної роботи; оцінка якості та змісту проміжної контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль з опанування навчальними дисциплінами здійснюється у формах складання іспитів, диференційованих заліків та через інструменти належного оцінювання якості екзаменаційних відповідей аспірантів.

Забезпечення чіткості та зрозумілості форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти досягається завдяки завчасному інформуванню про чинні критерії, які містяться в робочих програмах навчальних дисциплін, перед початком навчального року.

Виконання освітньої та наукової складових навчання відображається в індивідуальному плані підготовки аспіранта, контроль за виконанням якого здійснюють відповідні науково-дослідні підрозділи та вчена рада Інституту шляхом атестації. На засіданнях відділів/секторів аспірант звітує 2 рази на рік, готує проміжний звіт за трьома модулями: теоретичний, науково-дослідницький та практичний. Атестація здійснюється два рази на рік. Результати атестації затверджуються на засіданні вченої ради Інституту. *Під час атестації аспіранта враховується виконання програмних вимог освітньої, науково-дослідної і практичної складових ОНП. Аспіранти, які успішно пройшли щорічну атестацію, переводяться на наступний рік навчання. Аспіранти, які не пройшли атестацію, підлягають відрахуванню.*